

Sadržaj

Događaji

Saopćenja za javnost

Mediji o medijima

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Mediji i predizborna kampanja 2014:

Političari su opet pobijedili!

Piše: Rubina Čengić

Predizborna kampanja kao najava

nasilja

Piše: Amer Tikveša

Online ankete kao sredstvo manipu-

lacije

Piše: Borislav Vukojević

Obećanja i slogani

Piše: Tamara Trajkovski

Uvodnik

Teško je prihvatiti činjenicu da i pored brojnih projekata nevladinih organizacija i medija, kampanja, poziva upućenih građanima, analiza i istraživačkih tekstova o korupciji, radu političkih stranaka i imovini kandidata, na izbore ne izađe oko milion i po građana Bosne i Hercegovine. S pravom se može reći da su upravo apstinenti možda i najodgovorniji za rezultate nedavnih izbora i ono što će se događati u državi naredne četiri godine.

Međutim, ishodu izbora i velikom stepenu neizlaznosti doprinijeli su u velikoj mjeri i mediji koji su bili servis političarima i kojima je interes javnosti bio u drugom planu. I pored truda i nastojanja pojedinih medija i novinara da izborni program učine zanimljivim i korisnim, većina je u prvi plan stavljala političke kandidate, a ne istraživačke priče o strankama i programima.

Nevjerovatna je činjenica da jedan kandidat za Predsjedništvo BiH, koji dolazi iz prethodne vlasti, odbija da se pojavi u svim debatnim emisijama i obrati građanima, i da to novinarima javnih servisa niti glasačima koji su ga ponovo izabrali nije zasmatalo. Nedolazak tako bitnog gosta ne bi smio biti prešućen u predizbornim emisijama, što se upravo i dogodilo.

S druge strane na sva tri javna servisa građani nisu imali priliku da vide ni jednu ozbiljnu debatu, međuentitetska linija se nije prelazila, dok je izbor gostiju samo iz jednog naroda u predstavljanju kandidata za Predsjedništvo BiH zapravo samo naglasio pristup koji su praktikovali BHT i FTV: slijediti političku agendu i etno – nacionalnu podjelu države bez obzira na interes cjelokupne bh.javnosti i/ili zahtjeve profesionalnog novinarstva. Političke i nacionalne preferencije medija najočitije su potvrđene kroz pretjerano propagiranje Milorada Đodika i Željke Cvijanović na RTRS-u, što je, po mišljenju nekih analitičara iz RS-a, čak iritiralo javnost u ovom entitetu i kandidatima donijelo više štete nego koristi.

Političari nisu morali odgovoriti na neugodna pitanja, imali su priliku da govore šta su htjeli, a njihov prethodni rad, imovina, korupcija, obećanja i programi nisu bili prioritet izbornih emisija i tako su građani ostali bez bitnih informacija za donošenje odluke na dan izbora. U većini medija negativna kampanja je dominirala selekcijom vijesti i napadima na protukandidate. Izostao je i interes medija za izbore. Prvi izvještaj monitoring medija tokom predizborne kampanje kojeg provodi Udruženje BH novinari, pokazao je da je u prve dvije sedmice bilo skoro 50 odsto manje medijskih sadržaja o izborima u odnosu na izbore 2010. godine. Neki mediji nisu čak ni imali izborni program.

Detaljnije o predizbornom izvještavanju medija, političkoj kampanji i izborima u ovom broju E-novinarina pišu novinari Amer Tikveša, Rubina Čengić i Tamara Trajkovski, te Borislav Vukojević, istraživač na Institutu za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka u Banjaluci.

Adis Šušnjar, Udruženje/udruga BH Novinari

Događaji

08.10.2014.

Fairpress.eu kao odgovor na klijentelizam u medijima

U sklopu projekta „Odgovor građana na klijentelizam u medijima - MEDIA CIRCLE 1“ pokrenut je portal Fairpress.eu posvećen medijima i javnom interesu. Fairpress.eu pruža javnosti sistematske i analitičke tekstove o medijima, klijentelizmu u medijima, novinarstvu i javnom interesu. Centralni portal, koji je na engleskom jeziku, objedinjuje nacionalne portale šest zemalja koje učestvuju u projektu (BiH, Hrvatska, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Rumunija). Na portalu će osim analitičkih članaka, biti objavljivane i cenzurisane priče novinara, te u sekciji UNCUT intervjui sa novinarima koji su na svojoj koži iskusili pritiske i medijski klijentelizam. Na portalu za BiH trenutno možete čitati tekstove o političkim uticajima na Regulatornu agenciju za komunikacije (RAK) i procesu digitalizacije u BiH.

Vidi detaljno

Mediji i predizborna kampanja 2014

Političari su opet pobijedili!

Piše: Rubina Čengić

U predizornoj kampanji za opšte izbore u BiH 2014. godine mediji su pali na ispitu profesionalnosti i rada u interesu javnosti, političari su pobijedili nametnuvši svoje teme, uglavnom omalovažavanje i diskreditovanje političkih protivnika, a javnost i konzumenti su s pravo ostali razočarani jer nisu dobili informacije potrebne za odlučivanje. Ovu tezu potvrđuju rezultati više monitoringa po različitim temama.

Nema tačnih brojeva, ali posmatrački utisak je da se veliki broj medija bavio izborima i da je, osim izbornih hronika ili izbornih kutaka, dobar dio prostora bio posvećen izborima, no izostao je ozbiljni profesionalni angažman novinara. Naime, izostao je istraživački rad i analiza ili upoređivanje programa, kritički uklon prema izlaganju kandidata i stalno ponavljanje pitanja “kako ćete realizovati obećano” ili “zašto birate baš taj problem” i “zašto baš taj kandidat”, ali i ozbiljna analiza rezultata aktuelne

Događaji

30.09.2014.

Predstavljen prvi izvještaj o monitoringu medija

Prvi izvještaj o monitoringu medija tokom predizborne kampanje za Opće izbore 2014. kojeg provodi Udruženje/udruga BH novinari predstavljen je 30. septembra u sarajevskom Media centru. Borka Rudić, generalna tajnica Udruženja/udruga BH novinari, kazala je na početku konferencije za novinare da izvještaj za prve dvije sedmice monitoringa, pokazuje smanjen broj medijskih sadržaja o izborima u odnosu na izbore od prije četiri godine.

Opširnije

26.08.2014.

Počeo monitoring medija

Na press konferenciji održanoj u petak 12. septembra u sarajevskom Media centru najavljen je monitoring medija tokom predizborne kampanje kojeg će provoditi Udruženje/udruga BH novinari uz stručnu pomoć prof. dr Lejle Turčilo i doc. dr Zlatiborke Popov Momčinović i sudjelovanje 19 monitora. Tematske oblasti monitoringa su fer, balansirano i objektivno izvještavanje, prisutnost govora mržnje u medijskim sadržajima i učestalost i načini predstavljanja žena – kandidatkinja.

Glavni ciljevi monitoring su implementacija standarda Vijeća Evrope za medije u borbi protiv govora mržnje u javnom prostoru, promovisanje kulture dijaloga, tolerancije i poštovanja različitosti u BiH, te utvrđivanje načina na koje se manifestuje i konstruiše rodna neravnopravnost u medijima tokom predizborne kampanje, kao i promovisanje rodne ravnopravnosti kao pozitivne društvene vrijednosti.

Opširnije

Saopćenja za javnost

10.10.2014.

Dunja Mijatović osudila napad na Vukelića

Beč- Nakon još jednog napada na novinara u Bosni i Hercegovini predstavnicu OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović pozvala je vlasti da brzo i temeljito istraži sve napade na novinare.

Siniša Vukelić, urednik online portala Capital.ba, 7. oktobra je dobio prijetnje smrću na benzinskoj pumpi u Banja Luci. Vukelić je prijavio incident policiji koji su poslije ispitali Vukelića i napadača.

“Pozdravljam brzu akciju policije i pokretanje istrage, ali i pronalaženje počinitelja”, rekla je Dunja Mijatović. “Međutim, u 2014. godini desilo se više napada na novinare koji nisu istraženi u cijelosti - napadači su još uvijek na slobodi. Nekažnjavanje za napade na novinare mora prestati”, istakla je ona.

Napadi na novinare u Bosni i Hercegovini u 2014 su počeli premlaćivanjem Sinana Alića 25. januara u blizini Tuzle. Alić je tada zadobio ozljede glave te je morao potražiti liječničku pomoć. Početkom februara ove godine snimatelj RTV Slon Branislav Pavičić je napadnut od strane policijskih službenika dok je snimao protest u Tuzli. 22. juna, televizijska ekipa, novinarka Sanela Kajmović-Sojarić i snimatelj Nihad Karić iz Federalne televizije, napadnuti su u Busovači. “Pozivam vlasti da učine sve kako bi se istražili ovi napadi na novinare i da odgovorne dovedu pred lice pravde”, kazala je Mijatović.

vlasti, onog što jeste i što nije urađeno i zašto nije urađeno što bi bio jasan znak kome ne treba dodijeliti radno mjesto i za naredne četiri godine. S druge strane – veliki broj medija nije prešao međuentitetsku liniju kao da nemaju čitalaca i gledalaca u onom entitetu u kom nije njihovo sjedište i uz to se stavio na stranu neke partije ili kandidata.

Ovo svrstavanje, iako na neki način očekivano, je posebno zabrinjavajuće u javnim servisima, a tu je prednjačila RTRS koja se sasvim stavila u službu propagande Milorada Dodika i Željke Cvijanović. Ovaj javni servis je u noći pred predizbornu šutnju emitovao emisiju “Aktuelno” u kojoj je analizirao debatu Dodik – Ognjen Tadić emitovanu prethodnu noć u programu ATV-a u kojoj su više puta optužili Tadića da je lagao, da je bio nepristojan i zaključili da je “Dodik bio apsolutni pobjednik debate”.

Istovremeno, u informativnim emisijama je paralelno sa promocijom Milorada Dodika i Željke Cvijanović, vođena diskreditacija i prava hajka protiv kandidata Ognjena Tadića (Optužen je da, između ostalog, zloupotrebljava svog vozača i tjelohranitelja kao nezavisne kandidate za predsjednika RS koji će mu ustupiti svoja mjesta u birački odborima i gotovo svakodnevno je u centralnom Dnevniku emitovan prilog o tome.) Mnogo je drugih detalja koji zorno pokazuju neprofesionalnost i propagandne aktivnosti ove tv-kuće. Psiholog i istraživač Srđan Puhalo iz Banjaluke je u jednom istupu ocijenio da je “Dodik ponašanjem RTRS-a javnost dodatno okrenuo protiv sebe”.

Još jedna pojava koja se može smatrati propustom medija, prvenstveno internet- portala, posebno onih kojima su target mladi, jeste izostanak pažljivog obraćanja mladima koje je trebalo motivisati da izađu na izbore i glasaju. Istina – to je više posao stranaka nego medija, ali su ovdje mediji mogli preuzeti određeni oblik inicijative. Nasuprot tome, najveći broj portala se skoncentrisao na zabavu, parodiranje ili karikiranje kandidata i partija i izjava što nije nekorisno jer dekonstruiše lažne autoritete i materijal za gradnju lažnih strahova, ali nije motivirajuće i informativno.

Mediji su propustili i da reaguju na jezik mržnje, huškanje, diskreditaciju koji su bili prisutni u govoru pojedinih kandidata, a istovremeno su, u jednom broju slučajeva, i sami bili kreatori tog govora što je dodatni dokaz nezrelosti.

Najzanimljiviji predizborni tv-sadržaj su bile debate koje su ujedno jedini gledani predizborni tv-sadržaj jer je većina televizija, odabravši

“Izostao je istraživački rad i analiza ili upoređivanje programa, kritički uklon prema izlaganju kandidata i stalno ponavljanje pitanja “kako ćete realizovati obećano” ili “zašto birate baš taj problem” i “zašto baš taj kandidat”, ali i ozbiljna analiza rezultata aktuelne vlasti”

Dvoboj Dodik-Tadić na ATV-u

Saopćenja za javnost

09.10.2014.

Osuda prijetnje smrću Siniši Vukeliću

Udruženje/udruga BH novinari i Linija za pomoć novinarima najoštrije su osudili prijetnje smrću Siniši Vukeliću, urednika portala Capital.ba iz Banja Luke i predsjedniku Kluba novinara Banja Luka, upućene od strane Olega Prstojevića, sina bivšeg šefa Grupe za kontrolu velikih poreskih obveznika u Upravi za indirektno oporezivanje BiH.

Ovaj se kriminalni čin desio 7. oktobra na benzinskoj pumpi u Banaj Luci, kada je Oleg Prstojević prišao Siniši Vukeliću i uz pogrđne riječi izgovorio kako ga „mjesecima traži“ po Banja Luci kako bi ga „ubio“. „Ja tebe znam vrlo dobro. Još jednom ako uzmeš u usta ime mog oca Dubravka Prstojevića objesiću te ispred Boske. Jesi razumio, zgaziću te“ zaprijetio je Prstojević, pri čemu se naguravao sa kolegom Vukelićem i pokušava ga udariti.

Opširnije

09.10.2014.

Osuda Koalicije za borbu protiv govora mržnje povodom prijetnji upućenih udruženju B.U.K.A.

Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje najoštrije je osudila govor mržnje i prijetnje upućene aktivistima i aktivistkinjama Banjalučkog udruženja kvir aktivista koji su ovih dana bez prestanka izražavani na društvenim mrežama, te su usljed izostanka bilo kakve reakcije državnih institucija kulminirali verbalnim napadom na jednu aktivistkinju ovog udruženja.

Neshvatljivo je da se u Republici Srpskoj čiji Krivični zakon prepoznaje zločin iz mržnje i predviđa njegovo kažnjavanje, javne prijetnje i otkrivanje njihovih ličnih podataka i fotografija preko društvenih mreža, te presretnje na javnim mjestima cilju zastrašivanja i ugrožavanja sigurnosti žrtava motivisani njihovom seksualnom orijentacijom i aktivističkim angažmanom, ne smatraju krivičnim djelima koja moraju biti istražena i procesuirana.

Opširnije

03.10.2014.

Press konferencija za novinare u Podgorici “Odgovor građana na klijentelizam u medijima - MEDIA CIRCLE”

Nedostatak empirijskih podataka o medijskoj industriji, netransparentno vlasništvo i privatizacija medija, ekonomska neizvjesnost, pitanje (de)kriminalizacije djela protiv časti i ugleda, učinkovitosti profesionalnih udruženja i sindikata goruća su pitanja sa kojima se suočavaju mediji u regionu.

Zaključak je to istraživanja koje su sprovele organizacije iz 6 zemalja JI Evrope, a na temelju inicijalne analize napravljene na osnovu metodologije specifično kreirane za temu ovog projekta, a koja bi trebalo da pruži bolji uvid u realno stanje u medijima, posebno kada je u pitanju klijentelizam u medijima. Istraživanje je sprovedeno u periodu: mart-jun 2014. godine.

Opširnije

jednostavnije tumačenje pravila RAK-a, odvojila vrijeme za predstavljanje partija i jednake vremenske blokove partijama da one same predstave svoje programe. Bez ikakvog propitivanja i preispitivanja pa se dešavalo da pojedini kandidati izjave da će, kada oni dođu na vlast, minimalna penzija biti 600 KM, a ko bude imao manje do toga imaće besplatnu struju. Ono što je uticalo na zanimljivost debata jeste to što neki kandidati nisu došli niti na jednu, prvenstveno Bakir Izetbegović koji je kao aktuelni član Predsjedništva BiH sebe tri sedmice prije kraja kampanje proglasio apsolutnim pobjednikom jer mu “ni jedan drugi kandidat nije dorastao”. Ovakvo ponašanje, istina, nema veze sa medijima jer niko od kandidata nije rekao da u debatu ne dolazi zbog neprofesionalnog ponašanja medija (iako je bilo primjedbi na kombinacije), nego je to odnos kandidata prema biračima. No ne bi bilo dobro ignorisati detalj da tv-novinari nisu reagovali na česte izjave kandidata da znaju za određene kriminalne radnje protukandidata i da će ih reći ako pobijede. Čak i ako se razumije izostanak novinarskog pitanja o kakvom kriminalu je riječ ili zašto o tome nisu govorili ranije jer bi to moglo prerasti u huškanje, nejasno je zašto je izostajalo pitanje hoće li kandidati ta saznanja objaviti i ako ne budu izabrani.

Čini se besmislenim to što se pojedinci iz novinarske zajednice na kraju kampanje pravdaju da mediji nisu imali vremena, novca i ljudi, ali i da partije nemaju programe jer onaj ko je kreirao objavljene sadržaje mogao je da ih kreira na drugi način i to tako da oni budu korisniji biračima jer ovako - birači možda jesu zabavljeni pričom ko koga pokušava varati, ko je koga uvrijedio, čiji je pradeda bio u neprijateljskoj vojci, ko je pekar ili bez noge, ali nisu saznali kako će kandidati zaposliti nezaposlene ili nahraniti gladne. Novinari su propustili da se pripreme i pitaju.

Istini za volju, ne smije se zaboraviti ni odnos pojedinaca prema medijima i novinarima poput prijetnji Siniši Vukeliću koje nemaju direktne veze sa izborima ali su se desili u vrijeme predizborne kampanje ili izjava pojedinih kandidata među kojima je najradikalnija ona Zukana Heleza koji je izvrijeđao par novinara koji su tokom proteklog mandata kritikovali njegov rad ili pisali o njegovom nepristojnom ponašanju u javnosti (fizičkim obračunima). Nažalost, Centralna izborna komisija BiH nije reagovala i nije kaznila Zukana Heleza, a novinari imaju malo koga da ih zaštiti i ponekad im je vjerovatno dosta priče da se za svoju slobodu moraju izboriti samo profesionalnim radom koji u BiH, na žalost, nije cijenjen. No ni to nije opravdanje. Pali smo na ispitu, teško je reći ali – i ovaj put.

Saopćenja za javnost

25.09.2014.

Protest Zukanu Helezu zbog verbalnog napada na novinare

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari uputili su najoštrij protest Zukanu Helezu, federalnom ministru za pitanja boraca i kandidatu SDP –a za Parlament Federacije BiH iz Srednjo – bosanskog kantona, zbog grubog i primitivnog verbalnog napada na novinare Oslobođenja, FTV, Slobodne Bosne i Dnevnog avaza.

U intervjuu datom portalu Depo.ba ministar Helez je na brutalan način optužio novinare Oslobođenja Josipa Vrička i Asafa Bećirevića, urednika FTV Avdu Avdića, te Slobodnu Bosnu i Dnevni avaz kako diskredituju rezultate postignute u vrijeme njegovog mandata kao i uspjehe SDP-a u proteklom periodu, etiketiraju pri tome novinare kao „plaćenike“, „retardirane“ i „šizofrene“ „marginalce“ kojima on, kao ministar, „ne pridaje značaj“.

Opširnije

Mediji o medijima

03.10.2104.

SEEMO nagrade za novinarke iz BiH i Srbije
Novinarke Centra za istraživačko novinarstvo, Sadeta Fišić, Maida Salkanović i Jovana Kljajić dobitnice su ovogodišnje "CEI SEEMO Award for Outstanding Merits in Investigative Journalism" nagrade koja se dodjeljuje za izuzetan doprinos istraživačkom novinarstvu.

Nagradu, koju dodjeljuju Centralna evropska inicijativa (CEI) i Medijska organizacija jugoistočne Evrope (SEEMO) u partnerstvu sa Konrad Adenauer - Stiftung (KAS), osvojile su u kategoriji za mlade profesionalne novinare, dok je u kategoriji profesionalnih novinara nagradu dobila Brankica Stanković, urednica i autorica Insajdera koji se prikazuje na B92 televiziji.

Opširnije

Objavljen javni poziv za privatizaciju Tanjuga

Agencija za privatizaciju Srbije objavila je Javni poziv za prikupljanje pisama o zainteresovanosti za privatizaciju nacionalne Novinske agencije Tanjug, zajedno sa još deset medija u Srbiji.

Rok za privatizaciju medija je 1.7.2015. Kako prenosi Udruženje novinara Srbije, postupak privatizacije će biti usklađen sa Zakonom o javnom informisanju koji predviđa privatizaciju medija samo prodajom kapitala, kao i očuvanje djelatnosti nakon privatizacije u trajanju od pet godina. Za medije koji ne budu privatizovani do 1. jula 2015. godine, predviđen je prenos kapitala zaposlenima u vidu besplatnih akcija. Ukoliko zaposleni ne prihvate besplatne akcije, njihov medij prestaje da postoji i briše se iz Registra.

Opširnije

Predizborna kampanja kao najava nasilja

Piše: Amer Tikveša

Kao nijedna dosad, ovogodišnja predizborna kampanja bila je prljava. Kandidati su jedni druge survavali u blato beščašća i bez minimuma dokaza, a biračko tijelo je zastrašivano i nasiljem u izbornoj noći. Za divno čudo, iako je bilo i toga, u ovoj predizbornoj kampanji nije se pretjerivalo sa sijanjem međunacionalne netrpeljivosti. Netrpeljivost se u većoj mjeri nastojala proizvesti unutar pojedinih nacija, ali prema vladajućim elitama ili prema opoziciji.

Najveći pokušaj raspirivanja međunacionalne mržnje bilo je podizanje krsta na Zlatištu, obronku iznad Sarajeva, a posvećenog srpskim žrtvama stradalim u ratu u Sarajevu. Mediji u Federaciji nisu podlegli huškanju, naprotiv, u većini slučajeva prioritet su imale izjave koje su pozivale na mir a i sami komentatori medija i novinari na istom tom fonu su djelovali na javnost. Mediji u RS-u, najvećim dijelom, te dobar dio javnosti sam slučaj su osudili, ne toliko zbog toga što pripadnike druge etnije provocira koliko zbog činjenice da žrtve, u čije ime se krst podiže, nisu dostojne obilježja koje se diže pod okriljem noći i koje ne zadovoljava ni minimalne estetske kriterije.

U slučaju huškanja na vladajuće elite ili na opoziciju unutar pojedinih etnija, mediji su u dosta slučajeva predstavljali žarište problema. U Federaciji BiH, od relevantnih medija, u tome je prednjačio Dnevni avaz. Tu je važno znati da je doskorašnji vlasnik tog medija bio Fahrudin Radončić, lider partije Savez za bolju budućnost i kandidat za bošnjačkog člana Predsjedništva BiH. Iako bivši, jasno je da najveći politički uticaj u Avazu i dalje ima on. U Avazu je prosto sataniziran njegov najznačajniji protivkandidat Bakir Izetbegović, Stranka demokratske akcije čiji je potpredsjednik te pojedini članovi njegove porodice. Optužbe su išle na račun ratnih zločina, političkih ubistava, krađe ratne humanitarne pomoći, pa čak i na račun njegovog odnosa sa suprugom kojoj je, prema pisanju Avaza, podređen čak i u donošenju političkih odluka. Za krađu humanitarne pomoći optuživana je i njegova mrtva majka. Dakle, teško je zamisliti da se dalje moglo ići.

Naravno, mnoge od optužbi mogle su izazvati opravdanu sumnju da su istinite, ali u Avazu je kategorično tvrđeno da su istinite bez konkretnih argumenata, tek uz dokumente kakvi su videozapisi kada Bakirova majka skuplja humanitarnu pomoć za BiH u Turskoj u vidu zlatnog nakita. Ne vidimo krađu, koja se možda desila, ali je na snimku nemamo. Bilo je to prečito huškanje koje je moglo dovesti do nasilja ili do štete druge vrste Stranci demokratske akcije ili Izetbegoviću, ali i SBB-u te lideru te stranke zbog činjenice da je odlučio da iznosi teške optužbe na račun politički moćnog čovjeka i politički moćne grupacije, što je tim gore jer je neargumentirano. Avazu je šteta svakako nanosena

“Još jednom se potvrdilo da će medij, ako mu je u vlasničku strukturu upetljana politika apsolutno poništiti granicu između novinarstva i PR-a, ali i između novinarstva i oružja, na štetu novinarstva, naravno”

zbog različitih kategorija nepriličnog govora u kojem se može prepoznati i jedva mimikrirani govor mržnje.

Sam SBB je bez problema od početka novinarske kampanje u Avazu, čak kroz naslove i druge dijelove uredničke opreme teksta nazivan pobjedničkom partijom. To je bio zvaničan stav novine. Dakle, još jednom se potvrdilo da će medij, ako mu je u vlasničku strukturu upetljena politika apsolutno poništiti granicu između novinarstva i PR-a, ali i između novinarstva i oružja, na štetu novinarstva, naravno.

Interesantnu stvar je u dva navrata uradila i Slobodna Bosna, sarajevski sedmičnik. Radilo se o uredničkim intervencijama a protiv Radončića.

Recimo, na naslovnoj stranici Slobodne Bosne od 11. 9. 2014. Fahrudin Radončić je prikazan kao novinari-žrtve samoprogllašene Islamske države. Aludira se na odrubljivanje glave njemu, a kao njegov mogući dželat prikazana je Šejla Jugo-Turković, sa hidžabom. Ni Radončić ni Šejla nisu potpisani, tačnije, s osjetnom dozom ironije, Radončića se naziva hrabrim novinarom a Šejlu Jugo-Turković crnom udovicom. Ljudi koje zanimaju informacije iz svijeta kriminala mogu znati zašto su njih dvoje postavljeni u takav odnos. Naime, Radončić je u neprijateljskom odnosu sa Zijadom Turkovićem (kojem se sudi) i njegovom kriminalnom grupom čijim se dijelom proglašava u pojedinim medijima i Zijadova supruga Šejla, s kojom je također u neprijateljskom odnosu. Međutim, dosta ljudi to ne zna, ali i onima koji znaju barem kroz jednu rečenicu u novini trebala je biti data barem jedna informacija koja bi na bilo koji način elaborirala naslovnicu. U cijeloj novini, ništa! Na taj način data, naslovnica se može smatrati isključivo kao huškanje.

Odmah u sljedećem broju Slobodne Bosne preko jedne cijele stranice data je Radončićeva fotografija unutar luksuzno opremljenog enterijera i u skupocijenom odijelu čime ga se, shvatamo to na osnovu naslova teksta, želi prikazati kao mafijaškog bosa. Naslov glasi: "Od dilera do lidera". U tekstu se govori o vezama Fahrudina Radončića i Nasera Keljmenđija kojeg se sumnjiči, između ostalog, i za trgovinu drogom. Jedina kriminalna veza između Radončića i Keljmenđija je navodno organizovanje ubistva Ramiza Delalića Čele čiji je nalogodavac navodno bio Radončić. Nema pomena o Radončiću i trgovini drogom. Niti novinar bilo čim insisnuira takvo što, a to ne radi niko ni od sagovornika u tekstu. Ostaje nejasno zašto u naslovu umjesto riječi "diler" nije stavljena riječ ubica, koja može zvučati i kao teža kvalifikacija, ali o tome se u tekstu barem govori. Moguće zbog toga jer se radi o organizovanju ubistva čovjeka koji je pripadao kriminalnom miljeu pa čitaoci prema njemu ne osjećaju toliko empatiju kao prema žrtvama droge koje mogu biti i njihova djeca. Radi se, dakle, o klasičnom primjeru huškanja.

Što se tiče predviđanja nasilja ili prijetnji njim u FBIH je prednjačio Radončić što je Dnevni avaz svesrdno podržao. Na jednom od svojih skupova rekao je: „Velikim Bogom se kunemo da robovi izbornih krađa biti nećemo.“ U slučaju izborne krađe, za koju nikad nije elaborirano kako bi je uopšte dokazao, rekao je da će se desiti veći neredi od onih koji su BiH zahvatili u februaru ove godine.

Međutim, priča o mogućnosti nasilja bila je znatno prisutnija u Republici Srpskoj. Milorad Dodik, lider Saveza nezavisnih sojaldemokrata i kandidat za predsjednika Republike Srpske počeo je prvi optuživši da u slučaju da izgubi opozicija, uz podršku međunarodne zajednice, sprema nasilje kako bi došla na vlast. Tu priču su nekritički podržali mediji skloni Dodiku, kakvi su RTRS, Glas Srpske i Nezavisne novine. Opozicija je u tome vidjela početak Dodikove zavjere koja se satojela u sljedećem: pripremiti nasilje, opoziciju optužiti da ga sprema, proizvesti ga u slučaju gubljenja vlasti i održati se tako na vlasti. Tu priču podržali su mediji bliski opoziciji, prije svih BNTV koji je funkcionirao kao opozicioni PR.

Sve se dodatno zahuktalo, a u korist opozicione teze, kada je u Republiku Srpsku došlo oko stotinuruskih kozaka. Ubrzo se uspostavilo da se radilo o ruskoj umjetničkoj grupi koja je u RS-u zbog nastupa na izvjesnoj kulturnoj manifestaciji. No, priča o nasilju nije splašnjavala. Iako se do kozaka moglo doći, najmanje se njih pitalo i za šta – tek jedna kratka izjava uzeta na ulici kada su ih opkolile televizijske kamere prilikom njihove šetnje po Banja Luci. Očigledno je svima bilo stalo da sumnju u mogućnost nasilja održavaju budnom.

Posebno interesantnim smatram jedan primjer i s njim ću završiti. U Dnevniku 2 BN TV od 9. 10. emitiran je prilog o patrijarhu Irineju kako u Banja Luci, zajedno s Dodikom otkriva spomenik Stefanu Nemanji, značajnom vladaru iz prošlosti srpskog naroda. Sve se dešava tri dana pred izbore, u igri je Dodik koji pretenduje da bude srpski vladar, otkriva spomenik vladaru iz prošlosti čime sebe stavlja u korelaciju s njim a sve to blagosilja najveća ličnost Srpske pravoslavne crkve. BN TV, iako opoziciona, jako tendenciozna i pristrana kad je u pitanju opozicija, pogotovo Srpska demokratska stranka, o događaju izvještava krajnje korektno. To se može čitati i na sljedeći način da je opozicija tada, vjerovatno ne htijući, preko svog medija priznala poraz. Da su optužili patrijarha kako se uključio u predizbornu kampanju, sigurno bi to jedan dio naroda protumačio kao antisrpski čin jer dovoditi u sumnju patrijarha, znači dovoditi u sumnju cijelu crkvu a time i srpski narod. Kako i jedni drugi igraju na kartu nacionalno ostrašćenog biračkog tijela, to nije bilo dobro, jednostavno Dodiku je prešutno priznato da je uradio kampanjski potez koji opoziciju diskvalificira. To je jedan vid govora koji je jako teško definisati, a desilo se, eto, i to da se medij povlači pred onim protiv kojeg govori čak i ako ga ovaj naziva fabrikom laži, kako je Dodik neprekidno titulirao BN TV.

Konkursi

SGIP novinarska nagrada

Nagrada se dodjeljuje novinarima iz svih medija (novine i časopisi, novinske agencije, radio, televizija, internet portali), za najbolje priče odnosno istraživanja na temu od interesa. U ovom, drugom, ciklusu tema je odnos prema okolišu.

Ocjenjivački žiri među prijavljenim radovima odabire dva najbolja rada o tome kako kreiranje zakona o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine može najbolje utjecati na čuvanje životne sredine.

Nagrade projekta SGIP su:

1. nagrada – novčani iznos od 2.500 KM
  2. nagrada – novčani iznos od 1.500 KM
- Natječaj za novinarsku nagradu raspisuje Projekt SGIP, a u ovom ciklusu nagrade se dodjeljuju za najbolje radove objavljene u periodu od 15. juna/lipnja 2014. do 26. oktobra/listopada 2014. godine. Za novinarsku nagradu Projekta SGIP u ovom ciklusu se radovi objavljeni u traženom periodu mogu prijaviti do 31. oktobra/listopada 2014. godine.

[Detalji](#)

Tim Heterington grant za fotoreportaže o ljudskim pravima

World Press Photo i Human Rights Watch pozivaju fotoreportere, dokumentarne fotografe i autore multimedijalnih sadržaja iz cijelog svijeta da se prijave na konkurs za dodjelu granta u vrijednosti od 20.000 €. Stipendija je namijenjena za podršku već postojećim foto projektima iz područja ljudskih prava. Rok za prijavu je 31. oktobar 2014.

[Detalji](#)

Staziranje novinara i urednika u Deutsche welle

Staziranje je moguće u svim DW (Deutsche Welle) djelatnostima: televiziji, internet redakciji, radiju, komunikacijama i akademiji.

Multimedijalno, regionalno predstavništvo u Bonu omogućava staziranje na radiju i internet redakciji na 30 različitih jezika. Redakcija u Berlinu omogućava televizijsku praksu na engleskom, arapskom, španskom ili nemačkom jeziku.

Predviđeno je da praksa traje 6 meseci, uz novčanu naknadu praktikantima od, najmanje, 310 eura mjesečno.

Prijave su otvorene za studente i novinare koji već imaju iskustva u radu u medijima.

Prijave se prihvataju tokom oktobra i aprila.

[Detalji](#)

Radio M traži voditelja-urednika

Studirate ili ste tek završili neki od fakulteta društvenog smjera? Smatrate da imate talenta i da možete biti vrhunski DJ ili "dobar ispred mikrofona", možda „one man -one show“? Mislite da se možete dokazati i postati jedan od najboljih?

[Detalji](#)

Online ankete kao sredstvo manipulacije

Piše: Borislav Vukojević

Predizborna kampanja u BiH je iza nas. Političke partije i nezavisni kandidati su koristili sva raspoloživa sredstva za promociju – bilbordi, plakati, javne tribine, mediji. Kada su u pitanju mediji, u ovom tekstu ćemo se bazirati na ulogu online medija u pomenutoj kampanji, gdje ćemo notirati najveće prednosti i mane ovog oblika izvještavanja. Ovdje nećemo pominjati reklame, već samo one sadržaje koji makar u načelu spadaju u novinarske.

Najveći problemi u izbornom izvještavanju kada su u pitanju online mediji se ne razlikuju puno od onih u tradicionalnim medijima. Najčešće, portali su svoju neodgovornost prema publici iskazivali ne toliko otvorenom podrškom nekom kandidatu, već suptilnom propagandom protiv njihovih političkih protivnika. Takođe, potrebno je praviti razliku između online medija koji imaju svoju uređivačku politiku i onih koji su dio drugih medija. Ovi prvi su uglavnom samostalni portali ili blogovi, dok su drugi web prezentacije svojih televizijskih, novinskih ili radijskih kuća. Kako ne bismo otišli preširoko, kroz nekoliko primjera ćemo objasniti u čemu se ogleda neprofesionalnost i jednih i drugih.

Najčešći oblik manipulacije u predizbornom izvještavanju su nekritički, tendenciozni tekstovi koji su se najčešće prenosili sa sajtova političkih partija. Vjerovatno online mediji smatraju da je brzina najvažnija, pa su rijetko kada obrađivali saopštenja određenih stranaka. Na primjer, RTRS portal je prenosio saopštenja jedne partije, a BN Televizija saopštenja druge. Smatram ovo najneprofesionalnijim, jer je u pitanju skrivena propaganda. Niti jedan portal nije očigledno stao na stranu neke partije, već su izborom tekstova stali na stranu jedne opcije. Isto tako, problematično je kada su određeni portali prenosili diskutabilne blog tekstove i dali im epitet vijesti. Primjer je portal BN Televizije, koji je i tokom predizborne kampanje prenosio tekstove sa bloga Slobodana Vaskovića. To ne bi bilo sporno da su tekstovi objavljeni u rubrici komentara ili kolumni – oni su objavljeni u rubrici „Vijesti“!? Tako smo imali slučaj da je podatak o dolasku tzv. „ruskih specijalaca“ objavljen prvo na tom blogu, zatim su to prenijeli drugi portali, od čega se stvorila panika među stanovništvom. Kada se sve saznalo i kada je zaključeno da je to bila dezinformacija, niko nije snosio sankcije.

Drugi oblik manipulacije je upravo to „copy-paste“ novinarstvo u online medijima. Bilo kakva informacija o izborima, bila ona provjerena ili ne, završavala je lančanom reakcijom na još desetak čitanih portala. U tome nema ništa loše ukoliko medij provjeri vjesnovrijednost i vjerodostojnost događaja. Međutim, dešavalo se da političke partije namjerno plasiraju dezinformaciju, upravo računajući na ovu pojavu nekritičkog prenošenja.

Sada dolazimo do najvećeg problema profesionalnosti online medija, a to su laička prenošenja istraživanja javnog mnijenja, kao i pokretaje sopstvenih anketa o izborima. Tokom predizborne kampanje razumno je očekivati poplavu različitih istraživanja, što nalaže medijima da se posebno spremne i informišu o tome kako izvještavati o njima. Previše često se dešavalo da se medij ponese neodgovorno, jer ne objavi potpune podatke – najčešće su izostavljali ime naručioca istraživanja ili ne objasne metodologiju o provođenju ankete. Na ovaj način se otvara prilika da oni malo više informisani posumnjaju na rezultate, pogotovo zato što se nekad pojave besmisleni podaci. Na primjer, BN Televizija i neki drugi portali su prenijeli

“Niti jedan portal nije očigledno stao na stranu neke partije, već su izborom tekstova stali na stranu jedne opcije. Isto tako, problematično je kada su određeni portali prenosili diskutabilne blog tekstove i dali im epitet vijest”

Konkursi

Grant za projekte o okolišu

Udruženje novinara za izvještavanje o okolišu objavila je konkurs za grant od 3,500 dolara za podršku izvještavanja o okolišu i poduzetničkih projekata širom svijeta.

Ovaj grant je podrška novinarima koji grade platformu životne sredine i bore se financijski za završetak svojih projekata.

Sredstva bi trebala poslužiti za pokrivanje putovanja vezanih za projekt, obuku, istraživanje i druge troškove koji se odnose na završetak projekta.

Krajnji rok za prijavu je 15. novembar.

Detalji

odvijala i tako što su određeni portali radili tekstove o tome kako su takve ankete neprofesionalne, da bi onda nekoliko dana prije izbora i same pokretale iste. Online mediji ne smiju zaboraviti da internet najviše koriste mladi od 18-25 godina, a među tom populacijom je najveći broj apstinenata.

U ovom tekstu su prikazane samo neke neprofesionalnosti u izvještavanju iz predizborne kampanje, kada su u pitanju online mediji. Postojali su i neki pozitivni primjeri, određena grupa portala se kritički osvrta na govor mržnje političara, neki su se makar potrudili da razjasne građanima neke nedoumice. Ali, kad se sve sabere, online mediji nisu položili ispit. Previše je želje za senzacionalizmom, koji onda donosi klikove na portal, što je ipak primarni cilj online medija.

rezultate navodnog istraživanja nekoliko dana prije izbora. Napomenuli su da je u pitanju telefonska anketa, da je uzorak bio 600 na nivou BiH, naveli su i ko je naručilac. Međutim, u slikama tabela koje su priložili uz tekst se vidi da je bilo ispitano ukupno 120 stanovnika, dok se brojevi i procenti u drugim kolonama nikako ne poklapaju. Medij u ovim trenucima ne smije zbunjivati publiku – ukoliko se podaci ne mogu provjeriti, oni se ne mogu verifikovati i samim tim ne bi trebali dobiti prostor.

Isto tako, ankete koje su provodili pojedini portali su takođe problematične, iz više razloga. Najveći problem je što svi online mediji koji pokrenu ovakvu anketu ne vode računa o mogućim zloupotrebama: korištenje „proxy“ adresa i višestruko glasanje. Međutim, čak i ako se izbjegnu ove opasnosti, neprofesionalno je rezultate objavljivati i tvrditi da su naučno relevantni. Online ankete su previše dostupne i jednostavne, tako da se ne može provjeriti da li je osoba glasala samo zato što se sve završi jednim klikom, ili zaista podržava tu opciju. Manipulacija javnošću se

Obećanja i slogani

Piše: Tamara Trajkovski

Predizborna kampanja za Opće izbore 2014. godine službeno je počela 12. rujna, a moglo bi se reći da je počela znatno ranije, odnosno tijekom poplava koje su našu državu zadesile sredinom svibnja ove godine. Na sedmim općim izborima 3,278.908 birača imalo je pravo birati vodstvo Bosne i Hercegovine, odnosno 518 nositelja mandata. Da se radilo o zaista odlučujućim izborima govori i činjenica da je ove izbore nadziralo više od 50.000 promatrača. Sve političke stranke u javnost su izašle s maksimalističkim ciljevima, dok su njihovi pojedinačni kandidati za bilo koju od funkcija iskazivali duboko uvjerenje u svoju izbornu pobjedu.

Slogani i programi

Nekreativni i neprivlačni slogani, slogani koji pozivaju na nacionalno, promjene i jedinstvo obilježili su i ovu predizbornu kampanju. Slogani bi, u pravilu, trebali biti povezani s temom izborne kampanje. Oni se stvaraju tek nakon što politička stranka odredi teme na kojima će se temeljiti njihova kampanja. No, ako bismo sudili prema sloganima koji su zastupljeni u ovoj kampanji, vidjeli bismo da između stranačkih parola i predstavljenih programa nema logične poveznice. Slogani političkih stranaka bili su: „U jedinstvu je snaga“ (SDA), „Podvucimo crtu / Ovo je naša zemlja“ (HDZ 1990.), „Ujedinjeni“ (SDP), „Hrvatski izbor / Hrvatski i odgovor“ (HDZ BiH), „Za pobjedu Srpske, u ime srpske“ (SNSD), „Nemamo slogane, imamo rješenja“ (Naša stranka), „Jedna si jedina“ (Koalicija Domovina), „Dokazano“ (DNS), „Slušaj srce, reci da“ (Narodna stranka radom za boljitak), „Uz narod“ (SBB), „Zajedno za BiH / Zajedno s narodom / Zajedno možemo sve“ (Koalicija zajedno za promjene), „Pridruži se promjenama“ (PDP), „Odlučno u promjene“ (DF), „Pokret za preokret“ (NDP), „Da živimo normalno“ (SDS), „Odlučno s narodom“ (Stranka za BiH).

Prema vrijednosnom usmjerenju, za predizbornu kampanju 2014. g. ne bi se mo-

Najava događaja

- Realizacija projekta „Živjeti zajedno“.

Montaža dokumentarnih filmova o pozitivnim primjerima i građanskoj hrabrosti u BiH u ratu i nakon rata. Projekat provode NDNV i BH Novinari pod pokroviteljstvom Medijskog fonda EU.

- BH novinari - monitoring medija

Press konferencije u Sarajevu i Banjaluci, predstavljanje završnog izvještaja o monitoringu medija u predizbornom periodu.

- Istraživanja u sklopu regionalnog projekta „Civil Response to Clientelism in Media - Media Circle Project“

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

Sakib Smajlović - Pripremno ročište u slučaju Sakiba Smajlovića protiv JP "javni servis Radio Televizija Srebrenica", radi neisplaćenih plaća i drugih novčanih potraživanja zakazano za 6.11.2014. pred Osnovnim sudom u Srebrenici.

Štefica Galić - Glavna rasprava pred Općinskim sudom u Ljubuškom u slučaju Štefica Galić protiv Milana Šutala, radi naknade štete zbog klevete, zakazana za 22.10.2014.

Zukan Helez - Federalni ministar za pitanja boraca i kandidat SDP-a za Parlament FBiH iz Srednjobosanskog kantona na vrlo grub i primitivan način izvrijeđao novinare Oslobođenja Josipa Vrička i Asafa Bećirevića, urednika FTV-a Avdu Avdića te novinare Slobodne Bosne i Dnevnog avaza. Udruženje BHN i Linija za pomoć novinarima uputili su Saopćenje za javnost u kojem oštro osuđuju napade na novinare.

Siniša Vukelić - Uredniku portala Capital.ba iz Banja Luke priječeno smrću od strane Olega Prstojevića sina Dubravka Prstojevića Mrve, bivšeg šefa Grupe za kontrolu velikih poreskih obveznika u UIO BiH. Povod je članak koji je Siniša Vukelić objavio u junu 2014. na svom portalu a odnosi se na gore navedenog Dubravka Prstojevića. Udruženje BHN i Linija za pomoć novinarima objavili su Saopćenje za javnost u kojem oštro osuđuju ove prijetnje i uputili Prijavu CJB Banja Luka.

glo reći da je bila pozitivna, nego samo usporedna i negativna. Malo tko se bavio promicanjem isključivo vlastitih i prednosti stranke čiji je član, bez spominjanja onih drugih. Kandidati i njihove stranke uglavnom su se vodili obmanjivanjem širokog pučanstva, ukazivanjem na slabosti protivničke stranke i uspoređivanjem sa istom.

Političkim porukama bili smo „bombardirani“ putem svih medijskih kanala. Online medijima na ovim su se izborima uveliko koristile sve političke stranke, pa su tako na Facebook-u i Youtubeu svakodnevno bili prisutni plaćeni oglasi gotovo svih političkih stranaka. Sve su stranke, i njihovi izdvojeni kandidati, imali svoje Facebook stranice. U ovoj su kampanji neke političke stranke bile dostupne i na Viberu, dok je većina političkih stranaka imala i video-snimke s predizbornih skupova koji su objavljivani na njihovim kanalima na Youtubeu.

Online mediji su ovu predizbornu kampanju vodili tiho, selekcijom vijesti i blagim optužbama na račun protivničkih kandidata, a elektronski mediji su otvoreno stajali uz pojedine kandidate, dok drugima nisu davali mogućnost pojavljivanja pred građanima.

Prljava kampanja?

U borbi za mandat u ovoj su kampanji korištena sva sredstva. Tako smo svjedočili i aferi s glasačkim listićima, u kojoj je na adrese građana s pravom glasa u inozemstvu stizalo po nekoliko stotina glasačkih listića. Još uvijek se utvrđuje tko snosi odgovornost za navedeni događaj, Središnje izborno povjerenstvo BiH ili pošta. Dok su se jedni žalili na to što su im uništeni predizborni plakati, što se preko njihovih lijepe plakati drugih stranaka, građani BiH nezasluženo su bili sudionici prljave predizborne kampanje, o čemu svjedoči i činjenica da su vrijeđanje intelekta i govor mržnje doveli do toga da Središnje izborno povjerenstvo BiH ukloni s lista neke kandidate. Naime, na predizbornom skupu Saveza za promjene u Trebinju, tijekom programa uzvikivalo se „Željka k*rvo“, „Mile, lopove“ i „Igore, Turčine“, zbog čega je Slavko Vučurević skinut s kandidatske liste za poslanika u Narodnoj

skupštini RS, a stranka je i novčano kažnjena.

Udruženje BH novinari je tijekom monitoringa medija u predizbornoj kampanji došlo do podatka da je u prve dvije sedmice 1538 medijskih objava o izborima (u 21 mediju koji je obuhvaćen monitoringom) u 14,95 % objava bio zastupljen neki oblik nepriličnog govora, dok klasičnog govora mržnje nije bilo (u razdoblju od 12.09. do 26.09.2014. g.).

U konačnici je 54.14 % građana BiH odlučilo i izabralo novo vodstvo naše države. Na njima je sada, sukladno obećanjima, parolama i sloganima, da ostvare 100.000 novih radnih mjesta, ustavne promjene, rješavanje jedne od rak-rana bosanskohercegovačkog društva – korupcije, povećanje BDP-a, država jednakih prava za Konstitutivne i Ostale, euroatlantske integracije – zemlju izvesti iz stagnacije koja vlada već više od dvadeset godina.

Impressum

Redakcijski kolegij biltena

Velida Kulenović

Mirza Sadiković

Siniša Vukelić

Admir Kadrić

Vladimir Šušak

Urednik

Adis Šušnjar

Tehničko uređenje

Arman Fazlić

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Tel/Fax +387 33 223 818; + 387 33 443 072

e-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;

web: www.bhnovinari.ba